

<Article>

El Pràcticum al grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona: el mapa de la professió, la pràctica simulada i la immersió en una organització

Ruth Vilà-Baños, Marta Burguet-Arfelis, Assumpta Aneas-Álvarez, Núria Rajadell-Puiggròs, Elena Noguera-Pigem, Dolors Millan-Guash

Data de presentació: 13/05/2013

Data d'acceptació: 17/12/2013

Data de publicació: 10/01/2013

//Resum

Es presenta el treball innovador que l'equip de coordinació del Pràcticum del grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ha elaborat per organitzar les assignatures vinculades a la pràctica dels professionals de la pedagogia. Amb la finalitat de preparar els futurs professionals en els aspectes més pràctics de la seva formació, s'estructuren tres assignatures: Professionalització i Sortides Laborals, Pràctiques d'Iniciació Professional i Pràctiques Externes. En aquestes assignatures es treballa de forma innovadora el perfil del pedagog i el mapa de la professió, a primer curs del grau; la pràctica simulada a través de casos, a tercer, i la immersió en una organització, com a pràctica externa, acompanyada dels seminaris de pràctica reflexiva.

//Mots clau

Pràcticum, pedagogia, innovació, avaluació, professionalització.

// Referència recomanada

Vilà-Baños, R., Burguet-Arfelis, M., Aneas-Álvarez, A., Rajadell-Puiggròs, N., Noguera-Pigem, E. i Millan-Guash, D (2014). El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona: el mapa de la professió, la pràctica simulada i la immersió en una organització. [En línia] *REIRE, Revista d'Innovació i Recerca en Educació*, 7 (1), 93-112. Accessible a: <http://www.ub.edu/ice/reire.htm>

// Dades de les autores

Ruth Vilà-Baños: Universitat de Barcelona. ruth_vila@ub.edu

Marta Burguet-Arfelis: Universitat de Barcelona. mburguetarfelis@ub.edu

Assumpta Aneas-Álvarez: Universitat de Barcelona. aaneas@ub.edu

Núria Rajadell-Puiggròs: Universitat de Barcelona. nrajadell@ub.edu

Elena Noguera-Pigem: Universitat de Barcelona. enoguera@ub.edu

Dolors Millan-Guash: Universitat de Barcelona. dmillan@ub.edu

1. Introducció

El pla d'estudis del nou grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona va ser verificat per l'AQU el 19 de febrer de 2009, la qual cosa va permetre incorporar-lo en el curs 2009-2010. En aquesta memòria es definia la necessitat del pedagog o pedagoga com a professional que tenia la seva raó de ser en tres contextos d'aplicació diferents: el marc d'educació formal, el social i l'empresarial. El mateix document assenyala les possibilitats d'intervenció que té dins de cada àmbit.

En el context de l'educació formal, s'hi inscriu la figura dels pedagogs presentats com a possibles formadors i assessors pedagògics; orientadors personals, acadèmics o familiars; coordinadors/especialistes d'aules hospitalàries; assessors en gabinets especialitzats, o dissenyador de materials educatius. En el context social se'ls situa com a directors i tècnics superiors en l'àrea d'educació, serveis socials, personals, culturals i de justícia (ja sigui en administracions públiques o en entitats privades); directors i tècnics de centres socioeducatius i culturals; assessors pedagògics en associacions i entitats de caràcter socioeducatiu i cultural; directors i gestors de projectes i iniciatives de desenvolupament humà sostenible, o mediadors socioeducatius i culturals. Pel que fa a la intervenció dels pedagogs en contextos d'empresa, se'ls situa en els perfils de gestors, tècnics i formadors a les organitzacions; orientadors professionals i laborals; productors i assessors pedagògics en editorials; gestors de projectes culturals i patrimonials; dissenyadors de programes educatius amb mitjans tecnològics; assessors pedagògics en mitjans de comunicació, museus i projectes culturals, o bé com a tècnics en processos d'innovació educativa i formativa.

Des d'aquest nou grau en Pedagogia, és des d'on presentem el que configura la formació de l'alumnat en les pràctiques professionals. Unes pràctiques que, en el marc de la normativa de pràctiques acadèmiques externes dels estudiants de la Universitat de Barcelona, aprovada per la Comissió Acadèmica del 27 d'abril de 2012 i pel Consell de Govern del 8 de maig de 2012 (Consell de Govern de la UB, 2012), s'estableixen com una activitat de naturalesa formativa duta a terme pels estudiants i supervisada per la mateixa Universitat. Al Butlletí Oficial de l'Estat s'esmenta també, en el Reial decret 1707/2011, de novembre de 2011, que en la nova ordenació dels ensenyaments universitaris oficials introduïda s'ha posat un èmfasi especial en la realització de pràctiques externes per part dels estudiants universitaris, i s'ha previst que els plans d'estudis de grau han de contenir «tota la formació teòrica i pràctica que l'estudiant hagi d'adquirir», entre la qual s'esmenten «les pràctiques externes».

2. Funcions del pedagog/a

Tot i les accions professionals dels pedagogs que hem esmentat anteriorment referides a la memòria del Pla d'estudis del grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, no volem deixar de fer referència al perfil professional que es defineix en el Reial decret 915/1992 (BOE, 24 juliol de 1992), en el qual es recull el perfil formatiu d'aquests estudis: «Els estudis de Pedagogia que condueixen a l'obtenció d'aquesta titulació hauran de proporcionar la formació teòrica i pràctica necessària per a l'anàlisi, la intervenció i el desenvolupament de sistemes i processos educatius en

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

l'organització i l'administració del sistema educatiu, en les pràctiques de les institucions escolars i en les diverses agències d'educació no formal».

Així, entenem que la funció dels pedagogs és plural i l'estructurem en quatre funcions prou àmplies pel que fa a la seva intervenció: coordinació o gestió; recerca i avaluació; docència i formació, i assessorament i consultoria. En relació amb aquests quatre àmbits d'intervenció, detallem el que el Llibre Blanc del Ministeri (2005) estableix com a 10 perfils del pedagog:

1. Formador de persones adultes i gent gran.
2. Educador ambiental.
3. Director de centres i institucions educatives.
4. Inspector i supervisor de l'administració educativa.
5. Avaluador de sistemes, institucions i polítiques educatives.
6. Orientador (personal, acadèmic, professional, familiar i laboral).
7. Dissenyador i avaluador de processos d'ensenyament-aprenentatge.
8. Dissenyador i avaluador de recursos didàctics, tecnològics i multimèdia.
9. Consultor i gestor de formació de les organitzacions.
10. Formador de formadors.

Seguint el que el Llibre Blanc estipula com a funcions pròpies del pedagog i els àmbits d'intervenció als quals remet, identifiquem tot seguit algunes d'aquestes funcions generals que se li atorguen:

- Analitzar aspectes que configuren situacions educatives en diferents contextos formatius.
- Dissenyar programes, accions i projectes adaptats als contextos analitzats.
- Fer un seguiment i avaluació dels programes, accions i projectes dissenyats i implementats per cada context educatiu.

En relació amb aquestes funcions que s'atribueixen als pedagogs, i als perfils que s'assenyalen, veiem que el graduat en Pedagogia ha de poder intervenir en diferents tipus de col·lectius (infants, joves, gent gran, col·lectius específics, en risc social, persones aturades, formació de població activa...). Alhora, han de desenvolupar-se en organitzacions diverses, des del tercer sector, passant per empreses, museus i consultories, fins a ajuntaments i centres cívics. A banda, caldrà que s'especialitzin en temàtiques concretes, com ara entorns digitals d'aprenentatge, mediació, orientació i inserció professional, dinamització cultural i ètica professional, entre d'altres.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

La taula 1, elaborada des de la coordinació del Pràcticum del grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, estableix els diferents àmbits en els quals els pedagogs poden intervenir. Estan estructurats per sectors i s'hi indiquen quines funcions hi poden desenvolupar i quines són les seves intervencions segons si es tracta d'un context educatiu, social o empresarial.

Taula 1. Entorns de professionalització del pedagog/a.

Pedagog	Què fa?	A on? Context sistema educatiu	A on? Context social	A on? Context empresarial
Docent	<p>Impartir formació</p> <p>Actualitzar els coneixements i l'adquisició de competències dels destinataris.</p> <p>Aplicar metodologies educatives/formatives pròpies de la societat de la informació a diferents col·lectius i contextos.</p>	<p>Professor de secundària, de formació professional, d'universitat (presencial i virtual). Formador del Pla de Formació del Professorat.</p> <p>En Aula d'Acollida, USEE, IES, Universitats</p>	<p>Educador</p> <p>Formador/Educador/ de monitors, d'educadors especialitzats...</p> <p>En escoles d'educadors, d'esplais, de formació d'escoltes, en centres de recursos per al temps lliure...en centres d'educació especialitzada (justícia juvenil, disminucions psíquiques, salut mental, col·lectius en risc social), en centres de Formació de Persones Adultes...Centres Oberts, Espais familiars, Centres d'Acollida</p>	<p>Formador de formadors, de desenvolupament professional, d'autoocupació</p> <p>Cases d'oficis, escoles tallers, centres ocupacionals, unitats de promoció econòmica, sindicats, col·legis professionals, gremis, centres de formació, departaments de formació en organitzacions públiques (locals, autonòmiques...) i privades (petita i mitjana empresa)</p>
<p>Orientador/ Insertor</p> <p>(Tècnic d'ocupació)</p> <p>(Tècnic d'orientació)</p> <p>(Tècnic d'intermediació laboral)</p> <p>(Tècnic de prospecció)</p> <p>(Tècnic de gestió de la formació)</p>	<p>Determinar la posició d'una persona i orientar-la en la direcció que ha de seguir.</p> <p>Acompanyament</p>	<p>Personal, acadèmic, familiar</p> <p>EAP. IES</p> <p>FOL (Formació i Orientació Laboral en Cicles Formatius i Batxillerat. Atenció a la Diversitat</p> <p>Gabinets Psicopedagògics</p>	<p>Familiar, laboral</p> <p>Col·lectius vulnerables</p>	<p>Laboral, professional</p> <p>Borsa de Treball, ETT, Oficines d'Ocupació, de Re col·locació, departament de RRHH</p>

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Dissenyador /Planificador de processos d'ensenyament - aprenentatge	Dissenyador de programes, projectes i actuacions educatives/formatives adequades a les característiques de les persones, grups i organitzacions en diferents contextos i recursos (tecnològics...) Diagnosticar, aplicar i avaluar processos educatius/formatius			
Coordinador/gestor/	Posar en contacte diversos centres, programes, projectes, persones i recursos pedagògics amb la finalitat de treballar per uns objectius comuns, sent capaç de tractar la complexitat Aplicar sistemes de gestió a les organitzacions educatives i formatives /ISO, EFQM, RSC...) Projectes europeus, docència virtual, metodologies d'E – A, gestió del coneixement, programes de formació específica, de recol·locació, de plans de comunicació interna	Cap d'estudis IES, de Primària, Infantil, coordinadors de pràctiques, coordinador pedagògic d'Escoles Bressol, d'aules d'acollida, de docència virtual	Serveis d'atenció famílies, Educació sanitària, centres Especials de Treball, centres de Justícia juvenil, centres d'adults, Programes de Garantia Social, centres tutelats de menors, penitenciaris, d'Unitats d'Escolaritat Compartida, CRAE, DGAI Tècnic de projectes i iniciatives de desenvolupament humà sostenible, de serveis personals, d'educació especial, de joventut, d'immigració, agent d'igualtat Casals, esplais, centres cívics, ludoteques, biblioteques, granges escoles, camps d'aprenentatge, museus, centres d'educació ambiental...	Centres de formació, departaments de formació públics (local, autonòmics, estatals) privats (petita, mitjana i gran empresa) altres organitzacions (ONG, sindicats, col·legis professionals) , àrees de Promoció econòmica i ocupació Tècnic de riscos laborals, de selecció de personal, de recerca de feina
Director	Analitzar les organitzacions educatives – formatives com a sistemes complexos Facilitar processos de canvi en les persones, els grups i les		En àrees d'educació, serveis socials, personals i culturals (en administracions públiques i privades)	

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

	organitzacions Diagnosticar necessitats educatives/formatives i línies d'actuació futura.			
Assessor, consultor pedagògic	Actuar com a consultor en educació – formació Donar suport i assistència a les organitzacions i a les persones	En gabinets especialitzats EAP,S. IES, CEIP,S, Universitat, Formació Professional	En associacions i entitats de caràcter socioeducatiu i cultural. En mitjans de comunicació, editorials, museus... Activitats socioculturals EAIA,S, Centres de cultura, Escoles d'Adults, Centres d'Educació Especialitzades, centres d'Inserció laboral	Consultories Ajuntaments, Consells Comarcals, Recursos Humans, Centres de Formació Ocupacional, Continuada, empresa, professional Centres d'Elaboració de material didàctic Centres d'inserció laboral
Creador / productor Auto ocupació	Productor de serveis, recursos, entorns d'aprenentatge educatius/formatius adequats als col·lectius, incloent les Tic's	Materials educatius En centres d'elaboració de materials educatius Per a la orientació		En empreses de serveis (consultories, d'activitats extraescolars, d'itineraris educatius...) En empreses de producció (editorials, de software educatiu) Auto ocupació
Mediador	Contribuir a les relacions interpersonals i a la resolució de conflictes	escolar	Familiar, comunitari, penal, salut	Empresarial, intercultural
Altres Investigador Analista d'informació educativa	Investigar i ser crític en la recerca actual Extreu l'essència de tot tipus de documents i la sintetitza per fer-la assequible a persones que necessiten estar informades per prendre decisions relacionades amb l'educació.	ICES, Fundacions		

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Dinamitzador educatiu	Activar espais, zones, edificis, projectes			
Prevenició	Advertir a algú d'alguna cosa per millorar la qualitat de vida de la societat: prevenició del consum de drogues, d'accidents, d'estrès...			

Amb aquest ampli ventall de sectors d'intervenció dels pedagogs, podem concloure que la seva serà una tasca eminentment interdisciplinària, on destaca la competència del treball en equip. Això fa que es desdibuixin alguns plantejaments d'exclusivitat professional, però alhora s'estableixen nous camps de treball que fins ara restaven inexplorats. La complementarietat i la interdependència seran dues línies clau en l'actuació del professional de la pedagogia del segle XXI.

3. Pràcticum al grau de pedagogia

La Comissió Acadèmica d'abril de 2012 aprova que l'objectiu de les Pràctiques Externes no és altre que el d'aplicar i complementar els coneixements adquirits en la formació acadèmica, i afavorir l'adquisició de competències que preparin els estudiants per a l'exercici d'activitats professionals. Aquestes competències que cal adquirir en el decurs de les pràctiques, les trobem detallades al Llibre Blanc que edita el Ministeri sobre el grau de Pedagogia i d'Educació Social.

Tot seguit, detallem les competències del Pràcticum que la Facultat de Pedagogia esmenta en el pla docent de les tres assignatures que el configuren:

Transversals comunes a la UB:

- Capacitat creativa i emprenedora (capacitat de formular, dissenyar i gestionar projectes / capacitat de cercar i integrar nous coneixements i actituds).
- Compromís ètic (capacitat crítica i autocrítica / capacitat de mostrar actituds coherents amb les concepcions ètiques i deontològiques).
- Sostenibilitat (capacitat de valorar l'impacte social i mediambiental d'actuacions en el seu àmbit / capacitat de manifestar visions integrades i sistèmiques).
- Capacitat comunicativa (capacitat de comprendre i d'expressar-se oralment i per escrit en català, castellà i una tercera llengua, amb domini del llenguatge especialitzat / capacitat de cercar, usar i integrar la informació).
- Treball en equip (capacitat de col·laborar amb els altres i de contribuir a un projecte comú / capacitat de col·laborar en equips interdisciplinaris i en equips multiculturals).

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

- Capacitat d'aprenentatge i responsabilitat (capacitat d'anàlisi, de síntesi, de visions globals i d'aplicació dels coneixements a la pràctica / capacitat de prendre decisions i d'adaptació a noves situacions).

Transversals de la titulació:

- Capacitat d'adaptació i aplicació del coneixement pedagògic en diferents contextos educatius i formatius.
- Desenvolupament d'una actitud innovadora en els processos educatius, formatius i professionals.
- Capacitat de resolució de problemes educatius des d'una perspectiva multicultural i complexa.
- Capacitat d'autoconeixement per al desenvolupament personal i professional.
- Adquisició de presa de consciència dels fenòmens pedagògics des d'una perspectiva interdisciplinària i intercultural.
- Capacitat per transmetre el coneixement educatiu a diferents audiències.

Específiques de la titulació:

- Coneixement i aplicació de les eines pròpies del diagnòstic, avaluació i anàlisi en Pedagogia.
- Anàlisi, disseny, gestió, ús i avaluació de tecnologies de la informació i la comunicació en els entorns associats als processos educatius i formatius, virtuals o no, incloent-hi la creació de recursos multimodals i multialfabètics.
- Disseny, desenvolupament, assessorament i avaluació de programes, projectes, accions i productes adaptats a la formació en les organitzacions.
- Coneixement i comprensió dels processos d'ensenyament i aprenentatge i la seva incidència en la formació integral.
- Disseny, desenvolupament i avaluació de programes educatius i formatius per al desenvolupament personal, professional, social i cultural.
- Aplicació i avaluació de tècniques i estratègies d'assessorament, consulta i mediació educativa en àmbits professionals, institucionals, socials i educatius.
- Aplicació de tècniques i estratègies innovadores en les relacions educatives i en la dinamització de grups.
- Habilitat en la recollida i interpretació de dades rellevants per emetre judicis reflexius sobre temes educatius i socials.
- Disseny, desenvolupament i avaluació de propostes d'organització i gestió de centres, institucions i serveis socioeducatius.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

- Diagnòstic de situacions complexes amb atenció especial a la diversitat i a la inclusió social per desenvolupar i aplicar metodologies adaptades a les diferències personals i socials (lingüístiques, culturals, ètniques, discapacitat, gènere, edat, etc.).
- Disseny i aplicació d'estratègies didàctiques en diversos contextos educatius i formatius.
- Comprensió i valoració de situacions socials, culturals, econòmiques i polítiques per innovar i transformar en àmbits formatius i educatius.
- Disseny de plans de formació permanent i de formació de formadors adequats a les noves situacions i necessitats educatives i formatives.

Allí mateix, s'hi indiquen la finalitat que han de poder tenir. Se'n destaca la contribució a la formació integral dels estudiants, tot complementant l'aprenentatge teòric amb les pràctiques, la facilitació del coneixement d'una metodologia de treball adequada a la realitat professional, el fet d'afavorir el desenvolupament de competències tècniques, metodològiques, personals i participatives, i també els valors de la innovació, la creativitat i l'emprenedoria. També es destaca com a finalitat obtenir una experiència pràctica que faciliti la inserció en el mercat de treball.

Cal tenir present que si la normativa parla de les pràctiques en relació amb les Pràctiques Externes, la Facultat de Pedagogia de la Universitat de Barcelona incorpora tres assignatures dins del que s'anomena Pràcticum, una de primer curs, Professionalització i Sortides Laborals (PSL); una de tercer curs, Pràctiques d'Iniciació Professional (PIP), i la de quart curs que pròpiament respon a les Pràctiques Externes (PEX), sota una lògica de progressiva immersió en una institució de pràctiques, tal com es representa a la figura 1. Aquest compendi de tres assignatures engloba el que configura la part més pràctica del grau de Pedagogia, que progressivament va preparant els estudiants per a la immersió en el món laboral. Considerem que la incorporació de l'estudiant en un centre de pràctiques requereix un procés que implica fer-se seus tot un seguit de coneixements i competències que al llarg del grau podrà anar adquirint amb més solidesa.

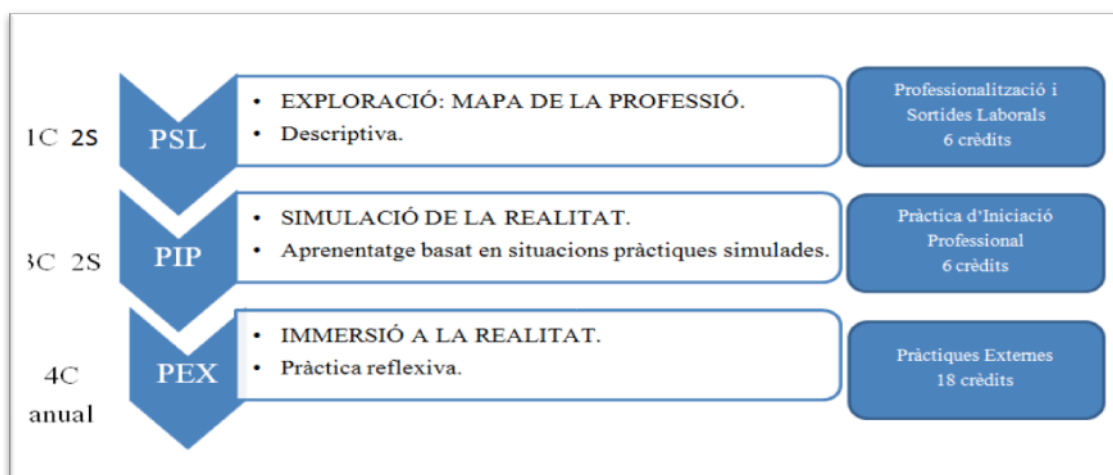

Fig. 1 Seqüència de les assignatures del Pràcticum al Grau de Pedagogia (Aneas et al, 2012)

La implementació dels nous graus en un espai europeu ha promogut importants reflexions, tant a l'equip de coordinació del Pràcticum de Pedagogia com a la seu dels equips docents que integren l'àrea. Aquestes reflexions, en el marc de la constitució dels plans docents, han donat llum al desplegament d'innovacions docents en la planificació, implementació i avaluació de la proposta de Pràcticum al grau de Pedagogia que aquí presentem. Un dels majors reptes que s'han abordat aquests darrers anys ha estat, justament, superar la fragmentació de les tres assignatures i aconseguir la integració dels tres equips docents en el Pràcticum del grau de Pedagogia. Mitjançant l'organització de dues jornades adreçades als tres equips docents (I i II Jornades Construïnt el Pràcticum del Grau de Pedagogia), s'ha pogut aconseguir que progressivament tot el professorat implicat en el Pràcticum pugui tenir una visió i implicació global, mitjançant la coordinació entre els tres equips docents. Això permet que l'alumnat també comparteixi aquesta visió i sentit vers la seva progressiva immersió al món laboral.

Cadascuna d'aquestes assignatures té una especificitat i, alhora, una coherència global. Des del mapa de la professió a l'assignatura obligatòria de Professionalització i Sortides Laborals, passant per les situacions de pràctica simulada i el taller d'emprenedoria a l'assignatura obligatòria de Pràctiques d'Iniciació Professional, fins a la immersió, transdisciplinarietat i els seminaris de pràctica reflexiva a l'assignatura obligatòria de Pràctiques Externes.

4. Professionalització i sortides laborals (PSL)

En l'assignatura de Professionalització i Sortides Laborals s'estimen uns 240 alumnes i 6 professors. És una assignatura de primer curs, semestral, presencial i obligatòria de 6 crèdits ECTS. Pretén explorar el mapa de la professió, i promoure l'autoconeixement i altres habilitats i actituds.

S'opta per una metodologia descriptiva/exploratòria dels diferents perfils professionals de la professió de pedagog i la seva aplicació en els diferents àmbits d'actuació, tal com es resumeixen en la taula 2. Aquests àmbits es van recuperant al llarg de les diferents assignatures del Pràcticum fins a l'assignació de les organitzacions de pràctiques a Pràctiques Externes. Es relaciona cada perfil amb les competències que cal desenvolupar i amb la preparació acadèmica del pla d'estudis del grau de Pedagogia.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Taula 2. Àmbits generals d'actuació del pedagog/a

SISTEMA	ACTUACIONS	ESPAI DE REFERÈNCIA (organitzacions públiques, privades, fundacions, associacions...)
EDUCACIÓ FORMAL	Imparteix programes reglats	Escoles Bressol, CEIP, IES, CFP, EFPA, Universitat...
	Dóna suport a l'educació formal	EAP, Gabinetes Psicopedagògics, Camps d'Aprenentatge, CRP, ICE ...
SOCIAL	Imparteix programes reglats específics	Centre d'Educació Especial, Centre de Música, Escola d'Arts ...
	Promou la integració sociolaboral	Àrea Promoció Econòmica, Servei d'Orientació i Inserció Laboral, SOC, Taller Ocupacional, Centres Específics de Treball...
	Potencia la cohesió social	EAIA, CREI, Centres Oberts...
EMPRESA	Promou el benestar de la persona	Esplai, Ludoteca, Centre Cívic, Casal de la Gent Gran, CDIAP, Centre de Dia, Centre Residencial...
	Gestió de persones	Centres de Formació, Departaments de RRHH, Consultoria i assessorament personal...
	Gestió cultural	Museu, Biblioteca, Centre d'Educació Ambiental...
	Elaboració de recursos educatius/formatius	Software educatiu/ formatiu, Editorial, Mitjans de comunicació...

Aneas et al. (2012)

Per aquest motiu, es combinen diferents activitats:

- Exposició dialogada sobre la temàtica del programa.
- Discussions de lectures o comentaris de textos monogràfics.
- Recerca d'articles de revistes, diaris i pàgines web, consulta de projectes, beques i altres recursos d'interès sobre diverses temàtiques.
- Activitats d'exploració professional: dissenyar i fer entrevistes a professionals o alumnes de pràctiques externes, visites a centres o institucions, elaboració escrita i exposició oral posterior de treballs personals i en equip, assistència i participació en conferències i taules rodones sobre les sortides professionals.
- Reflexió sobre el disseny de l'itinerari curricular de l'alumnat a partir dels diversos perfils professionals presentats.
- Altres activitats: directoris i mapes d'institucions i organismes d'una zona objecte de treball del pedagog, sistematització de recursos, i elaboració d'un diari de pràctiques mitjançant un blog.

Una de les innovacions que més s'han valorat en els darrers cursos acadèmics d'implementació d'aquesta assignatura ha estat l'activitat de la Fira Pedagògica, on l'alumnat exposa el mapa de la professió configurat a partir de l'exploració de la realitat observada. Des de l'equip docent de PSL i des de la coordinació del Pràcticum ens proposem donar continuïtat a aquesta iniciativa, i sistematitzar-la en l'assignatura.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Altres innovacions són la realització d'una taula rodona d'alumnat de pràctiques externes i una de professionals en actiu, per apropar alguns perfils professionals de la professió de pedagog. Especialment, la taula amb alumnes és una de les que l'alumnat de PSL valora amb més entusiasme atesa la proximitat amb l'alumnat que la protagonitza.

5. Pràctiques d'iniciació professional (PIP)

En l'assignatura de Pràctiques d'Iniciació Professional s'estimen uns 180 alumnes i 6 professors. És una assignatura de 3r curs, semestral, presencial i obligatòria de 6 crèdits ECTS. Pretén integrar els continguts acadèmics apresos, així com altres experiències d'aprenentatge adquirides, en situacions pràctiques simulades associades a la professió de pedagog.

Per aquest motiu, en aquesta matèria s'aposta per una metodologia de simulació de la realitat, amb situacions pràctiques simulades associades a la professió. Són les següents:

- Situació. Pràctica simulada 1 – *Em presento a oposicions de secundària*. Sistema educació formal
- Situació. Pràctica simulada 2 – *Presentem un projecte a l'Obra Social de La Caixa*. Sistema social
- Situació. Pràctica simulada 3 – *Taller d'emprenedoria*. Sistema empresa

Es basa en la metodologia de l'aprenentatge basat en problemes. La simulació cobreix el buit entre l'escenari acadèmic, artificial, i la realitat. Aquesta metodologia innovadora ha promogut que l'equip docent editi uns materials docents, a mode de casos pràctics, on se sistematitzen les grans funcions i els àmbits dels pedagogs, en situacions molt properes a la realitat futura dels estudiants. De fet, aquestes situacions pràctiques simulades es generen considerant: el context de treball del pedagog, el seu perfil professional, el tipus d'organitzacions, el tipus de col·lectiu, els continguts acadèmics específics i el món i cultura de la professió. Concretament, a la taula 3 es presenten els criteris per a la selecció de les situacions pràctiques.

Taula 3. Criteris per la selecció de les situacions pràctiques.

• Taula 1. Rellevància de les situacions per aconseguir els objectius d'aprenentatge

	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4		
Objectes d'aprenentatge						
Objectes d'aprenentatge 1						
Objectes d'aprenentatge 2						
Objectes d'aprenentatge 3						
Objectes d'aprenentatge 4						
Objectes d'aprenentatge 5						

• Taula 2. Freqüència de les situacions com a factor per determinar la selecció

	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4		
	Molta	Poca	Molta			

• Taula 3. Impacte de les situacions com a factor per determinar la selecció

	Cas 1	Cas 2	Cas 3	Cas 4		
	Molta	Poc	Cap	Molt		

A més de l'estudi de casos, s'hi inclouen seminaris organitzats pels docents de l'assignatura, pràctiques amb documents, sortides de camp, visites i contactes i relacions amb organitzacions. També s'organitzen taules rodones amb diferents professionals que aporten l'especificitat de l'actuació professional.

L'avaluació de les Pràctiques d'Iniciació Professional és continuada i formativa. Es porta a terme des de la perspectiva de l'avaluació de l'execució i de la reflexió sobre l'execució, és a dir, l'avaluació del fet de saber mostrar i saber actuar més que l'avaluació del coneixement. La valoració dels processos i els resultats es basa en les produccions derivades de les diferents experiències d'aprenentatge proposades, que estan relacionades amb les competències i els objectius de l'assignatura.

6. Pràctiques externes (PEX)

A les Pràctiques Externes s'estimen uns 180 alumnes i 24 professors. És una assignatura de 4t curs, anual, presencial i obligatòria de 18 crèdits ECTS. Pretén la immersió de l'estudiant en una organització de pràctiques. Comporta la realització de 225 hores de pràctiques en una organització i l'assistència als seminaris de pràctica reflexiva.

La Universitat de Barcelona té una xarxa d'organitzacions de pràctiques col·laboradores representatives de la diversa tipologia on els pedagogs poden exercir la seva activitat professional. En aquesta xarxa, algunes organitzacions de pràctiques estan en procés d'obtenir cert reconeixement de la seva vàlua, segons els indicadors de qualitat que teniu a la taula 4, que s'han establert conjuntament amb la resta de pràcticums de la Facultat de Pedagogia¹.

Taula 4. Indicadors de qualitat d'una organització de pràctiques.

- Som una organització significativa dintre del nostre sector.
- Disposem d'un projecte de pràctiques.
- El nostre projecte de pràctiques és de qualitat.
- El nostre pla de pràctiques és coherent amb el nou model de Pràcticum de Pedagogia de la Universitat de Barcelona.
- En el nostre centre podem oferir a l'alumne de pràctiques una gran varietat de tasques rellevants per la figura del pedagog/a.
- Contemplem l'avaluació continua de l'alumne en pràctiques.
- En el nostre centre treballen professional/s especialitzat/s en Pedagogia.
- Disposem d'espais i horaris suficients de trobada amb l'alumnat de pràctiques.
- Tenim molt bona predisposició vers les pràctiques amb alumnat de Pedagogia.
- Desenvolupem programes i projectes innovadors.
- Tenim certificació ISO.
- Oferim la possibilitat de conveni de pràctiques remunerades.
- Tenim algunes possibilitats d'inserció laboral posterior de l'alumnat un cop llicenciat.
- És fàcil de localitzar a la persona responsable de les pràctiques via telefònica o mail, durant el període de pràctiques.

¹ Aquests indicadors són fruit d'una recerca per a la millora de la qualitat docent a les universitats catalanes (MQD, 2010) coordinada per Montse Freixa, *Qualitat del pràcticum de la Facultat de Pedagogia: treballant per l'excel·lència dels centres*, en la qual bona part de l'equip de coordinació del Pràcticum del grau de Pedagogia hem estat investigadors.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, *et. al.*: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

- En el nostre centre reconeixem la tasca del professional que es responsabilitza de la tutorització de l'alumnat en pràctiques.
- La persona responsable de les pràctiques del nostre centre col·labora i s'implica amb el tutor/a de la universitat.
- El professional responsable de les pràctiques del nostre centre té molt bona predisposició per realitzar la tutorització.
- El professional responsable de les pràctiques del nostre centre té estabilitat laboral.
- El professional responsable de les pràctiques del nostre centre té experiència com a tutor de pràctiques.
- El nostre centre compta amb les condicions físiques adequades per l'atenció a l'estudiant de pràctiques.
- Tenim recursos humans i materials suficients per les tasques que es desenvolupen (viabilitat).
- El nostre centre vetlla per l'eliminació de barreres arquitectòniques.

Vilà et al. (2012)

En determinats casos, al marge d'aquest procediment ordinari, és possible que l'alumnat reconegui la seva experiència professional o proposi un centre de pràctiques, tal com es representa a la figura 2. Igualment, hi ha la possibilitat de fer pràctiques internacionals, ja sigui en el marc dels programes europeus o en altres programes internacionals (Coordinació del Pràcticum, 2013 a, b i c).

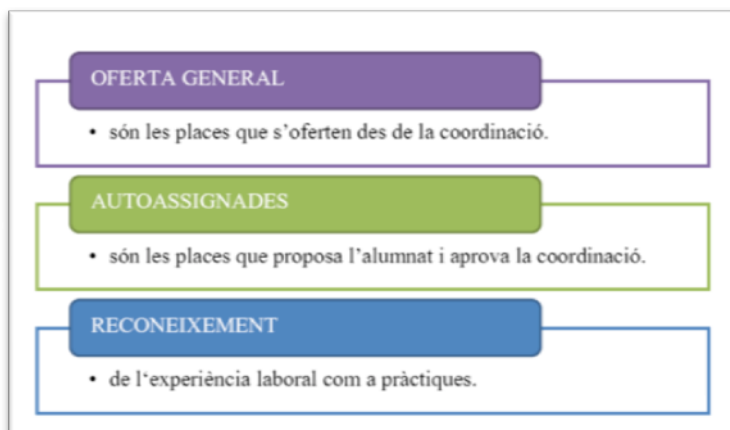

Fig. 2. Modalitats de Pràctiques Externes (Aneas et al., 2012)

Amb una mirada transdisciplinària, s'opta per la immersió de l'alumnat en una organització, entesa la immersió com l'exposició intensiva de l'alumnat en una organització. És una perspectiva sistèmica que considera les organitzacions com a sistemes complexos, i holística perquè condueix a la integració unitària i globalitzadora de tots els coneixements de la persona, tal com reflecteix la figura 3. Per altra banda, també s'opta per una metodologia molt innovadora basada en sessions de pràctica reflexiva entre l'alumnat i el tutor de la universitat, que han de permetre la transferència de coneixement, la reflexió al voltant de la relació existent entre el saber teòric i el saber experiencial en la vida professional. El tutor de la universitat i l'alumnat es reuneixen grupalment per analitzar la pràctica i les experiències de l'escenari professional.

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Fig. 3. Metodologia de les pràctiques externes (Aneas et al., 2012)

L'organització dels seminaris de pràctica reflexiva està calendaritzada des de l'inici de les pràctiques, per tal que l'alumnat, el professorat tutor de la UB i l'organització en tinguin coneixement de cara a la planificació de les pràctiques.

Els agents implicats en les pràctiques externes són: l'alumnat; els tutors o tutores de l'organització de pràctiques, professionals que guien el procés d'integració a l'organització; els tutors o tutores de la universitat, professors de l'ensenyament que acompanyen el procés d'aprenentatge des de la Facultat. Finalment, l'equip de coordinació del Pràcticum, que facilita els recursos necessaris per aconseguir l'objectiu de les pràctiques i els posa a disposició dels altres agents implicats. En aquest sentit, cada agent té unes funcions diferencials importants. El rol del tutor d'universitat:

- Dinamització dels seminaris de pràctica reflexiva (SPR). No des del rol d'expert sinó del *coach* que dirigeix, dóna significat i ajuda a fer que des del grup s'arribin a trobar respostes i conclusions o a formular noves preguntes.
- Relació amb la institució de pràctiques. Com a representant de la universitat, per tal d'assegurar que tant l'alumnat com aquesta mantenen el seu compromís formatiu. En aquest sentit, és vital la visita del tutor d'universitat en el moment inicial d'incorporació al centre i al final, per fer la valoració conjunta del procés (estudiant, tutor d'universitat i tutor d'institució).
- Orientació individualitzada de l'alumnat en el seu procés de transició professional i inserció laboral, que s'ha d'apreciar en la retroacció que pugui donar-se en el procés de realització dels diversos productes avaluatius.

El rol del tutor de l'organització de pràctiques:

- Fa el seguiment de l'alumnat en el seu dia a dia. És important tenir una bona comunicació per fer el seguiment de l'alumne i detectar possibles incidències.

- En aquest sentit l'alumnat tindrà la responsabilitat d'adaptar-se, integrar-se, aprendre i resoldre les necessitats que puguin sorgir dins de la institució, amb el suport del tutor d'universitat, de la mateixa manera que ho farà quan sigui un graduat.

El rol de l'alumnat de pràctiques:

- És important que l'alumnat compregui que les pràctiques són una immersió a la realitat professional amb el suport de la universitat. En alguns casos, les pràctiques són per als alumnes que intenten fer pràctiques en entorns que ja coneixen, i d'altres es plantegen com a exploracions de possibles alternatives professionals. Algunes vegades l'organització no respondrà a les expectatives de l'alumne, malgrat la qualitat del centre.
- Malgrat això, és responsabilitat de l'alumne aprendre, integrar-se i resoldre les necessitats i problemàtiques que puguin sorgir tant a nivell tècnic com personal o organitzatiu.
- Recordar que són una oportunitat única per aplicar, reforçar o entrenar competències adquirides al llarg del grau o en altres contextos.

L'avaluació de les pràctiques es fa mitjançant la realització d'un dossier d'aprenentatge, en algun cas digital, i implica l'autoavaluació de l'alumnat i l'avaluació per part del tutor de l'organització de pràctiques i del tutor de la universitat. En l'actualitat, encara s'està avaluant l'aplicació pilot del sistema d'avaluació innovador basat en el dossier d'aprenentatge digital. El plantejament és valorar-ne la idoneïtat per a l'avaluació de competències del Pràcticum. De la mateixa manera, també està en període d'avaluació l'experiència pilot d'incorporar l'aprenentatge servei (APS) en les pràctiques externes. Un cop avaluades les dues experiències pilot de forma favorable, es plantejarà de normalitzar el seu ús a tot l'alumnat, en un futur, tal com es recull en l'apartat de prospectiva d'aquest article.

Donada la complexitat organitzativa de les pràctiques externes, així com els canvis que suposa quant a concepció del Pràcticum del grau de Pedagogia respecte a l'antic ensenyament de Pedagogia, des de la coordinació del Pràcticum s'han editat dos materials informatius adreçats a l'alumnat (Aneas *et al.*, 2012) i a les organitzacions de pràctiques (Vilà *et al.*, 2012), respectivament.

7. Prospectiva en clau d'innovació

Durant el curs acadèmic 2012-2013, l'equip de coordinació i els equips docents de les assignatures del Pràcticum hem estat desenvolupant un projecte d'innovació docent² amb la finalitat d'implementar i d'analitzar la proposta d'innovació fonamentalment metodològica en cadascuna de les tres assignatures amb una especificitat i, alhora, una coherència global. Des del mapa de la professió a l'assignatura obligatòria de Professionalització i Sortides Laborals, passant per les situacions de pràctica simulada i el taller d'emprenedoria a l'assignatura obligatòria de Pràctiques d'Iniciació Professional, fins a la immersió, la transdisciplinarietat i els seminaris de

² Projecte d'innovació docent coordinat per Ruth Vilà: *El Pràcticum al grau de Pedagogia: mapa, simulació i immersió* (PID, 2012).

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

pràctica reflexiva a l'assignatura obligatòria de Pràctiques Externes. Els objectius, en coherència amb la finalitat del projecte, s'identifiquen entre els que són específics per a cada assignatura del Pràcticum i els que són globals per al conjunt:

- Objectiu general 1. Donar continuïtat a les innovacions de l'assignatura de Professionalització i Sortides Laborals dels darrers tres anys: la Fira Pedagògica.
- Objectiu general 2. Consolidar les innovacions metodològiques iniciades a l'assignatura de Pràctiques d'Iniciació Professional i sistematitzar els recursos docents: les situacions pràctiques simulades associades a la professió de pedagog i el taller d'emprenedoria.
- Objectiu general 3. Iniciar una proposta innovadora en les Pràctiques Externes: les sessions de pràctica reflexiva i l'avaluació de competències basada en el dossier d'aprenentatge digital.
- Objectiu general 4. Seguir dotant de coherència les tres assignatures dintre del projecte innovador del Pràcticum del grau de Pedagogia i afavorir la transferència de resultats.

En la taula 5 resumim les principals propostes que sorgeixen des de la coordinació entre els diferents equips docents del Pràcticum (responent a l'objectiu general 4), ordenades segons la responsabilitat de les accions en un equip docent concret o en la coordinació del Pràcticum. També s'hi afegeixen les accions que s'estan portant a terme en resposta a les propostes, i en relació amb la resta d'objectius del projecte.

Taula 5. Propostes i accions del curs 2012-13 (coordinació del pràcticum, 2013d).

EQUIP RESPONSABLE	PROPOSTA	ACCIONS
Equips docents i la coordinació	Vincular el pràcticum amb APS	Durant el curs 2012-2013 s'ha portat a terme l'aplicació pilot d'APS en una comunitat de pràctica reflexiva (a l'assignatura de PEX). Els resultats d'aquest pilotatge es presentaran a la resta d'equips docents al finalitzar el curs.
	Tutoria entre iguals en la iniciació professional. Alumnes de PEX que estan finalitzant les seves practiques, apadrinin a un alumne de PIP.	
	A primer que els alumnes tinguin una visió global sobre el que faran a 3 i 4.	S'han organitzat sessions informatives per l'alumnat en les assignatures de PSL i PIP. A PSL l'objectiu ha estat informar sobre la globalitat del pràcticum. A PIP l'objectiu ha estat informar dels procediments de les PEX
Equip docent de PSL	Fira pedagògica. Articular trobades amb els equips docents de les altres assignatures.	
	Potenciar la identitat des de la seva experiència prèvia (activitat longitudinal a desenvolupar a PEX, PIP i PSL).	

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

	El professorat de PSL ha d'unificar els criteris d'avaluació i millorar la coordinació.	
Equip docent PIP	<p>Reduir a dos projectes. Iniciar les activitats amb el seminari d'emprenedoria. Ampliar-ho a dos sessions.</p> <p>A PIP s'introduiria la fitxa de selecció d'àmbit per les PEX.</p>	<p>S'ha estat treballant de forma col·laborativa entre l'equip docent i l'alumnat d'aquest curs en el disseny final del programa docent, en coherència amb el Pla docent de l'assignatura.</p> <p>S'han organitzat sessions informatives per l'alumnat i ha estat informat sobre la fitxa d'àmbits per la selecció del centre de practiques.</p>
Equip docent de PEX	<p><i>Flexiresponsabilitat</i> en l'abordatge dels temes dels Seminaris de Pràctica Reflexiva.</p> <p>Organització de contingut i millora de fitxes.</p> <p>Sessió final de presentació de les pràctiques.</p> <p>Avaluació (rubriques).</p>	<p>S'està organitzant un <i>Fòrum d'ocupació</i> al final de curs com a espai de transferència on convidar les institucions de pràctiques.</p> <p>S'està treballant el model d'avaluació del pràcticum en col·laboració amb un projecte de recerca en docència universitària (REDICE 2013)³</p>
Equip de coordinació	<p>L'avaluació sobre les que passés a tutor de PIP i de PEX. L'avaluació podria ser amb un portafolis únic on puguin veure la seva evolució</p> <p>Repetir aquesta trobada (tutors de PSL, PIP i PEX) al menys un cop cada semestre. Organitzar sessions formatives.</p> <p>Consolidar l'equip de pràcticum.</p> <p>Comptar amb un petit pressupost econòmic per a comptar amb experts de fora.</p> <p>Relació/continuitat PEX amb el de Treball Fi de Grau.</p> <p>Obsequi al tutor de la organització.</p>	<p>Durant el curs 2012-2013 s'ha portat a terme l'aplicació pilot d'avaluació de competències amb portafolis digital en dues comunitats de pràctica reflexiva (a l'assignatura de PEX). Els resultats d'aquest pilotatge es presentaran a la resta d'equips docents al finalitzar el curs.</p> <p>S'han organitzat les II Jornades Construint el Pràcticum, la sessió formativa sobre <i>la pràctica reflexiva</i>. I està prevista la organització de les III Jornades al final del curs.</p> <p>S'ha sistematitzat un document de suggeriments pels departaments a l'hora d'organitzar els POAs.</p> <p>S'ha fet una proposta de pressupost.</p> <p>S'ha proposat una 110ínia de pràcticum al TFG</p> <p>S'ha fet una proposta de pressupost.</p>

³ Específicament pel que fa a l'avaluació del Pràcticum, tenim concedit un projecte de recerca en docència universitària en el que entre d'altres finalitats s'aprofundeix en l'avaluació per competències: Projecte de recerca coordinat per Assumpta Aneas "El Pràcticum i la millora de l'empleabilitat dels graduats. Percepcions dels agents." (REDICE-2013).

<Referències bibliogràfiques>

Aneas, A; Burguet, M; Millán, D; Noguera, E; Rajadell, N. i Vilà, R. (2012). *Guia pràctiques externes del Grau de pedagogia UB per l'alumnat*. Dipòsit digital de la UB. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/32364>

ANECA (2004). *Llibre Blanc Títol de Grau en Pedagogia i Educació social*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: http://www.aneca.es/var/media/150392/libroblanco_pedagogia1_0305.pdf

Besalú, X. i Feu, J. (coord., ed.) (2009). *Pedagogia- Professionals de l'educació i la cultura*. Girona: CCG Edicions.

Bordas, I.; Cabrera, F.; Fortuny, M.; Rodríguez-Lajo, M. (coord.) (1995). *Les sortides professionals del llicenciat en pedagogia*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.

Bordas, I.; Cabrera, F.; Millán, M.D.; Rajadell, N.; Rodríguez-Lajo, M. (2001). *Guia del pràcticum de la llicenciatura de Pedagogia*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.

Cabrera, F.; Millán, D. i Romans, M. (coords.) (2001). *Formació a les organitzacions: Un camp obert als professionals de la pedagogia*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona.

Consell de Govern de la UB (2012) Normativa de pràctiques acadèmiques externes dels estudiants de la Universitat de Barcelona. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2011/12/10/pdfs/BOE-A-2011-19362-C.pdf

Coordinació del Pràcticum (2013a). *Procediment d'Oferta General de places de pràctiques*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/33733>

Coordinació del Pràcticum (2013b). *Procediment de Pràctiques autoassignades*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/33734>

Coordinació del Pràcticum (2013c). *Procediment de Reconeixement de l'experiència laboral com a Pràctiques*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/33736>

Coordinació del Pràcticum (2013d). *Valoració de les II Jornades Construïm el Pràcticum del Grau de Pedagogia*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/33738>

COPEC (2006). *Codi de deontologia del Col·legi de pedagogs de Catalunya. Normes d'actuació pedagògica*. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: http://www.pedagogs.cat/doc/codi_deontologia.pdf

García Suárez, José A. (2006). *Què és l'Espai Europeu d'Educació Superior? El repte de Bolonya: preguntes i respostes*. Barcelona: Publicacions i Edicions UB. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://www.publicacions.ub.es/liberweb/ees/>

Ruth Vila, Marta Burguet, Assumpta Aneas, et. al: *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona ...*

Vilà, R; Aneas, A; Burguet, M; Millán, D; Noguera, E. i Rajadell, N. (2012). *Guia Pràctiques Externes del Grau de Pedagogia UB per a les organitzacions*. Dipòsit digital de la UB. Consultat el 14 de febrer de 2013 a: <http://hdl.handle.net/2445/32365>

<Nota >

Ruth Vilà coordina el projecte d'innovació docent *El Pràcticum al Grau de Pedagogia de la Universitat de Barcelona: el mapa de la professió, la pràctica simulada i la immersió en una organització* (PID-2012) on formen part tot l'equip de coordinació del Pràcticum de Pedagogia (Assumpta Aneas, Marta Burguet, Dolors Millan, Elena Noguera i Núria Rajadell), així com els tres equips docents de les assignatures *Professionalització i sortides laborals, Pràctiques d'iniciació professional i Pràctiques externes*.

Copyright © 2014. Aquesta obra està subjecta a una llicència de Creative Commons mitjançant la qual qualsevol explotació de l'obra haurà de reconèixer els autors de la mateixa, citats a la referència recomanada que apareix a l'inici del document.

